

Međunarodni seminar

FRANCUSKI UTJECAJI
F NA UMJETNOST I ARHITEKTURU
SREDNJE I JUGOISTOČNE EUROPE
20-IH I 30-IH GODINA 20. STOLJEĆA

KNJIGA
SAŽETAKA

IZDAVAČ

Institut za povijest umjetnosti

Ulica grada Vukovara 68

10000 Zagreb

www.ipu.hr

ZA IZDAVAČA

Milan Pelc

UREDNICI

Lovorka Magaš Bilandžić

Petar Prelog

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Jasna Galjer

Lovorka Magaš Bilandžić

Petar Prelog

Seminar je organiziran uz potporu
Ministarstva kulture Republike Hrvatske

Francuski utjecaji na umjetnost i arhitekturu Srednje i Jugoistočne Europe 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća

Završetkom Prvog svjetskog rata Pariz počinje gubiti povlašten položaj najjačeg europskog umjetničkog središta, a francuska umjetnost prestaje biti jedinim i neprikosnovenim uzorom umjetnicima širom Europe. Pojava novih snažnih umjetničkih središta poput Berlina omogućila je dodatno ubrzavanje protoka informacija i povećanje kvalitete umjetničkog dijaloga na cijelom prostoru Europe. To je – u Hrvatskoj, ali i u mnogim drugim sredinama u Srednjoj i Jugoistočnoj Europi – pogodovalo preoblikovanju i prilagođavanju obilježja različitih avangardnih tendencija (od kubizma i ekspresionizma, do dadaizma i nadrealizma), ali prije svega stvaranju stabilnog umjerenog modernističkog umjetničkog okružja s izrazitim hibridnim karakterom. Umjetnička i arhitektonska produkcija unutar svakog nacionalnog i kulturnog entiteta tako se u međuratnom razdoblju odlikovala specifičnostima uvjetovanim naslijeđem i suvremenom situacijom određenom vezama s pojedinim važnim umjetničkim središtima. Pariz i francuska umjetnost svoju će važnost i utjecaj zadržati na mnogim razinama, a posebice u okviru “povratka redu”, tj. u sklopu raznolikih neorealističkih tendencija koje će se okrenuti klasičnim i ostalim realističkim

uzorima. Utjecaj Cézanneova slikarskog naslijeđa također će kontinuirati u različitim modalitetima. U arhitekturi i urbanizmu toga prostora utjecaji francuske sredine artikulirani će pak "hibridni" modernizam. Njegovi različiti, ponekad i proturječni izrazi očituju se od avangardnih tendencija u afirmiranju novog *građenja* do transponiranja *art déco* u suvremenu urbanu kulturu i izraza nacionalnog identiteta u monumentalnom neoklasicizmu. Općenito, težnje za oblikovanjem nacionalnih obilježja umjetničke produkcije pojavljuju se 1920-ih i 1930-ih upravo u sredinama udaljenima od velikih umjetničkih središta, pri čemu će protivljenje francuskim uzorima često biti jedno od ključnih polazišta. U tom smislu, teme ovog međunarodnog seminara podrazumijevaju raspravu o značenju Pariza kao umjetničkog središta u novonastalim umjetničkim i društvenim okolnostima međuratnog razdoblja i njegovoj važnosti kao obrazovnog središta likovnih umjetnika i arhitekata. Posebna pažnja posvetit će se utjecaju francuske umjetnosti i kulture na hibridna obilježja umjerenog modernizma. Također, istaknut će se i obilježja utjecaja francuskih neorealističkih tendencija na slikarsku i kiparsku produkciju te načini prijenosa ideologije novog *građenja* u arhitekturi i urbanizmu.

PROGRAM

- 10:00 Otvaranje seminara
Moderatorica: Jasna Galjer
- 10:20 Sonja Briski Uzelac
Hijerarhije moderne i avangardne transgresije
- 10:40 Petar Prelog
Paul Cézanne i hrvatsko međuratno slikarstvo
- 11:00 Milana Kvas
Zašto je Šumanović volio Poussina
- 11:20 Lovorka Magaš Bilandžić
**Sergije Glumac i Académie André Lhote
- prilog povijesti kubizma u Hrvatskoj**
- 11:40 Asta Vrečko
**Francuski uzori i slovenska umjetnost
između dva svjetska rata**
- 12:00 Rasprava
- 12:30 Stanka
Moderatorica: Lovorka Magaš Bilandžić
- 13:00 Ana Bogdanović
Repcija Pariza u beogradskoj likovnoj kritici 1920-ih
- 13:20 Barbara Vujanović
**Hrvatsko međuratno kiparstvo u kontekstu
francuskih utjecaja - primjer Ivana Meštrovića**
- 13:40 Jasna Galjer
**Međunarodne izložbe i medijalizacija hibridnog
modernizma kao primjer francuskog utjecaja
na arhitekturu Srednje i Jugoistočne Europe
20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća**
- 14:00 Tamara Bjažić Klarin
Prema (novoj) arhitekturi - od Pariza do Zagreba
- 14:20 Simona Čupić
**Negrofilija ili frankofilija:
Josephine Baker u Beogradu (1929.)**
- 14:40 Rasprava

dr. sc. Sonja Briski Uzelac
Zagreb

Hijerarhije moderne i avangardne transgresije

U lokalizaciji teme polazimo od općeg skupnog naziva *hrvatska moderna* koji se odnosi kako na stilski sklop različitih hibridnih oblika ranog modernizma (impresionističkih, simbolističkih, sezanističkih, secesijskih ili ekspresionističkih), tako i na sam okvir umjerenog modernizma, koji gradi svoje poetike na isticanju prioriteta estetske nad društvenom funkcijom, kao dominantnog tipa modernosti u hrvatskoj sredini međuratnog razdoblja. U rubnom kulturno-institucionalnom području između medijske autonomije estetske “dvodimenzionalnosti” (na valu analitičkog preispitivanja samog medija moderne umjetnosti) i izbora autonomije umjetničkog djelovanja (na tragu prevrednovanja društvenog statusa umjetnosti), pojedini fenomeni izazivaju procjepe u koje nastoje prodrijeti umjetničke geste (dadaističke, zenitističke, konstruktivističke) kao provokativne geste nove prakse u prekoračenju različitih granica (formalnih, reprezentacijskih, medijskih, institucionalnih, egzistencijalnih, kulturnih, društvenih, ideoloških, nacionalnih). One se sažimaju u skup različitih anarhoidnih gesti “brisanja granica između života i umjetnosti” kao temeljnom avangardnom zahtjevu prevrednovanja horizonta očekivanja. Njih nazivamo avangardnim transgresijama, te propitujemo njihov status u odnosu na hijerarhije unutar hrvatske situacije, a pritom imamo u vidu neprestane reverzibilne kulturalne procese “kruženja” i “prevođenja”, dodira i neočekivanih spojeva, posebno se osvrćući na pariške reference kulture modernosti.

dr. sc. Petar Prelog

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

Paul Cézanne i hrvatsko međuratno slikarstvo

Cézanneov način pristupa konstrukciji oblika i prostora, kao prijelomna točka koja je bitno odredila mnoga usmjerena moderne umjetnosti, nije u hrvatskom slikarstvu naišao na pravovremenu recepciju te potpuno razumijevanje. Ipak, njegovo je slikarstvo u hrvatskom kulturnom krugu postalo općim mjestom, pa su se mnogi hrvatski slikari tijekom čitavog 20. stoljeća, a posebice u razdoblju između dva svjetska rata, povremeno vraćali Cézanneu kao uzoru te interpretirali njegovo djelo unutar različitih dionica vlastitih opusa. Hrvatska je povijest umjetnosti u tom smislu raspravljala o “sezanzizmu” ili “sezanzističkoj stilizaciji” kao važnom obilježju koje se pojavljuje na izložbama Proljetnog salona u godinama nakon završetka Prvog svjetskog rata (kao odjek interpretacije Cézanneova načina u opusu Miroslava Kraljevića), prije svega u djelima Vilka Gecana, Milivoja Uzelca, Marijana Trepšea i Vladimira Becića, ali i kasnije (primjerice, u opusu Lea Juneka). Takva artikulacija utjecaja glasovitoga francuskog slikara može se tijekom čitavog međuratnog razdoblja tumačiti kao čvrsti temelj slikarske modernosti, koji je hrvatskim umjetnicima omogućavao raznolika stilska i poetička usmjerena – od postkubističkih nagnuća, preko magičnog realizma, sve do neoklasicizma. Stoga za utjecaj Cézanneova djela na hrvatsko slikarstvo ostaje primjenjivo više od šezdeset godina staro tumačenje francuskog povjesničara umjetnosti Bernarda Dorivala o Cézanneovoj umjetnosti kao osnovi za različite umjetničke putove, često oprečne njegovu likovnom izričaju. U skladu s time, u ovome će se izlaganju taj utjecaj u kontekstu hrvatskoga modernog slikarstva razmotriti kao važna dionica kontinuiteta, a ne samo epizoda bez posljedica.

Zašto je Šumanović volio Poussina

Formiranje zrelog slikarskog izraza Save Šumanovića u desetljeću nakon Prvog svjetskog rata istovremeno je s ekspanzijom različitih oblika realizama u europskoj umjetnosti. Francuska, Italija i Njemačka imale su vodeću ulogu u nastajanju i širenju purizma, klasičnog realizma, novog realizma, neoprimitivizma, metafizičkog slikarstva, nove objektivnosti, magičnog realizma itd. Specifičnost magičnog realizma ogledala se u mogućnosti pojavljivanja u drugim realističkim formama, kao vrsta neobične atmosfere koja stvarnosti daje misterioznu kvalitetu. Osnovni uvjeti njegove manifestacije bile su klasične likovne vrijednosti: precizna forma, statičnost i geometrijska struktura kompozicije. U Francuskoj, takvu podlogu nudio je “povratak redu”, snažna obnova nacionalne klasične tradicije od 16. do 20. stoljeća u kojoj je istaknuto mjesto pripadalo Nicolasu Poussinu.

Boraveći u Parizu u tri navrata (1920/21., 1925. – 1928. i 1928. – 1930.), Šumanović se nakon početne analitičke faze posvetio sintetičkoj koncepciji slike zasnovanoj na Lhoteovim poukama i samostalnom učenju u muzejima. Modernom interpretacijom klasičnih uzora, posebno Poussina (1924. nastaje tekst “Zašto volim Poussinovo slikarstvo”), Šumanović je u prvoj polovini dvadesetih godina bio jedan od vodećih predstavnika neoklasicističke obnove u jugoslavenskom slikarstvu. Jasna arhitektonika slike, čvrstina i statičnost kompozicije ostaju konstanta njegovog slikarstva unatoč stilskim promjenama, otvarajući put fenomenu magičnog realizma kako u postekspresionističkim djelima početkom dvadesetih, tako i u kasnijem ciklusu “Šidijanke”.

Osobina magičnog realizma da otkriva skrivena značenja stvarnosti omogućila je iskazivanje unutrašnjih spoznaja umjetnika koje, u Šumanovićevoj slučaju, često odnose prevagu nad likovnim kvalitetama djela, ali su neophodne za tumačenje slikarevog opusa u cjelini. Tako je usvajanje klasičnih uzora, posebno Poussina, omogućilo ostvarivanje kompleksne Šumanovićeve poetike.

dr. sc. Lovorka Magaš Bilandžić

Odsjek za povijest umjetnosti,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Sergije Glumac i Académie André Lhote - prilog povijesti kubizma u Hrvatskoj

Académie André Lhote, koju je 1925. pokrenuo francuski slikar, likovni kritičar i pedagog André Lhote, bila je među najpopularnijim privatnim školama na Montparnasseu, a tijekom 1920-ih su je pohađali brojni umjetnici iz Hrvatske (Sergije Glumac, Sonja Kovačić Tajčević, Vera Nikolić Podrinska i drugi). Lhoteova učenja o konstruiranju slike i sintetiziranju oblika bila su poznata u hrvatskom kontekstu već početkom 1920-ih zahvaljujući Savi Šumanoviću koji je pohađao njegov tečaj i imao ključnu ulogu u transferu *maîtreovih* utjecaja i recepciji kubističkog leksika.

Sergije Glumac bio je među prvim hrvatskim polaznicima novootvorene Académie André Lhote u Rue d'Odessa u kojoj su umjetnici iz svih dijelova svijeta u internacionalnoj atmosferi usvajali Lhoteove postavke o analitičkoj interpretaciji slikarstva i konceptu *éclectisme actif*, razvijali studiozan pogled na

umjetničko djelo i upoznavali različite aspekte povijesti i teorije umjetnosti. Iako je Sergije Glumac tijekom boravka u Parizu (1925/26.) i nakon povratka u Zagreb ostvario iznimno značajan i velik korpus radova koje obilježava osobna reinterpretacija Lhoteovih poučaka i utjecaja ostalih protagonista vitalne pariške likovne scene međuratnog perioda, taj je segment njegova opusa bio tek fragmentarno poznat i marginalno pozicioniran u kontekstu povijesti kubizma u Hrvatskoj.

U izlaganju će biti riječi o značaju i ulozi Académie André Lhote u povijesti hrvatskog međuratnog slikarstva, te kubističkoj dionici Sergija Glumca koja će se interpretirati u odnosu na ostvarenja ostalih umjetnika koji su pohađali Lhoteove tečajeve i akademiju.

Asta Vrečko

Oddelek za likovno pedagoško,
Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Francuski uzori i slovenska umjetnost između dva svjetska rata

Pariz i francuska umjetnost značajno su, kao i drugdje, utjecali na slovensku umjetnost, međutim dugotrajni boravci slovenskih umjetnika u Parizu u međuratnom razdoblju ipak nisu bili dovoljno česti. Tako su francuski utjecaji na slovenske umjetnike i javnost vrlo često dolazili tek posredno. Veno Pilon bio je jedan od rijetkih umjetnika koji su od kraja dvadesetih godina stalno živjeli u Parizu te tamo i izlagali. Zajedno s Antom Trstenjakom, koji je u Parizu boravio duže, za slovensku umjetnost on predstavlja važnu poveznicu s Francuskom.

U razdoblju između dva svjetska rata u Sloveniji nije postojala akademija za likovnu umjetnost. Tako su često u

prvim poslijeratnim godinama umjetnici svoju naobrazbu stjecali na akademiji u Pragu, a od druge polovine dvadesetih godina 20. stoljeća sve veću ulogu u obrazovanju slovenskih umjetnika imala je zagrebačka likovna akademija. Naime, na njoj se školovala većina najvažnijih umjetnika tog razdoblja koji su pod utjecajem profesora Ljube Babića za vrijeme studija razvili afinitet i upoznali se s francuskom umjetnošću. Za razliku od njihovih hrvatskih vršnjaka, usavršavanje u Parizu je za slovenske studente, zbog nedostatka financijskih poticaja, mnogo puta ostalo neispunjena želja, iako su ga neki posjetili kasnije. Ipak, francuska umjetnost predstavlja važnu referentnu točku za razumijevanje slovenske umjetnosti između dva svjetska rata, naročito umjetnosti 30-ih godina i takozvanog kolorističkog realizma, a i suvremena likovna kritika je kod izložbi nekadašnjih studenata zagrebačke akademije često navodila takozvane "francuske uzore".

Izlaganje će se posebno usredotočiti na omjer neposrednih i posrednih utjecaja francuske umjetnosti na slovensku umjetnost između dva svjetska rata i na recepciju te umjetnosti kod domaće javnosti i kritike.

Ana Bogdanović

Odeljenje za istoriju umetnosti,
Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

Recepcija Pariza u beogradskoj likovnoj kritici 1920-ih godina

Osim što predstavlja vrlo značajnu postaju u obrazovanju, sazrijevanju i djelovanju beogradskih umjetnika u međuratnom periodu, Pariz se nerijetko javlja i u tekstovima o umjetnosti i likovnim kritikama koji se tijekom 20-ih godina prošlog stoljeća objavljuju u beogradskim časopisima. Iako se

Pariz u tekstovima najproduktivnijih kritičara navedenog razdoblja – poput Moše Pijade, Petra Dobrovića, Rastka Petrovića, Branka Popovića, Todora Manojlovića, Milana Kašanina i Vase Pomorišca – doživljava kao središte modernih umjetničkih pojava, njegovo značenje i utjecaj na umjetnost u beogradskoj sredini artikulira se u različitim pravcima. Kroz interpretaciju aktualnih tokova i analizu likovno-formalnih obilježja umjetnosti na pariškoj sceni, beogradski pisci o umjetnosti razvijaju složen likovno-kritičarski aparat kojim komentiraju, vrednuju i polemiziraju o pojavama na domaćoj umjetničkoj sceni. Na ovaj način Pariz i njegova umjetnost predstavljaju ne samo predmet kritičarske elaboracije, već se navode kao obrazac modernog umjetničkog jezika u okviru argumentacije o važnim problemima umjetničkog života u Beogradu, prije svega kod pitanja o nacionalnoj umjetnosti i u diskusijama o karakteru, mogućnostima i dometima modernističkog izraza u Srbiji. Odnos prema Parizu, koji se gradi kroz likovnu kritiku i tekstove, tako odražava unutarnju dinamiku razvoja umjetničkih stavova i vrijednosti koje oblikuju beogradsku umjetničku sredinu.

Cilj je izlaganja, kroz analizu različitih modela recepcije Pariza kao umjetničkog centra u beogradskoj kritici tijekom 1920-ih godina, mapirati osnovne ideje i stavove lokalnog svijeta umjetnosti, obraćajući pri tome posebnu pažnju na suprotstavljene pozicije spomenutih interpretacija.

Barbara Vujanović
Muzeji Ivana Meštrovića
- Atelijer Meštrović, Zagreb

Hrvatsko međuratno kiparstvo u kontekstu francuskih utjecaja - primjer Ivana Meštrovića

Ivan Meštrović evidentan je primjer povezanosti hrvatskoga i francuskoga kiparstva. Veze s pariškom sredinom očituju se kroz akceptiranje tamošnjih impulsa u pojedinim stvaralačkim fazama, te u kontinuiranoj prisutnosti kroz izložbeni medij, bilo da se radi o samostalnim ili skupnim projektima. Kontakti otpočinju s upoznavanjem Augustea Rodina 1902. u Beču, a posebno se osnažuju njegovim boravkom u Parizu 1908. i 1909., tijekom kojega ostvaruje plodan period u atelijeru na adresi 9 Impasse de Maine na Montparnasseu, te uspješno izlaže na francuskim Salonima.

Njegov politički angažman, koji je na vrhuncu bio za Prvog svjetskog rata, okončan je Izložbom jugoslavenskih umjetnika u Petit Palaisu, održanoj za vrijeme trajanja mirovne konferencije u Parizu. Ponovnu afirmaciju doživljava 1925. godine na pariškoj *Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes* na kojoj je bio dobitnik Grand prix-a za arhitekturu, za crkvu Gospe od Anđela u Cavtatu. U francuskim političkim i kulturnim krugovima s velikim zanimanjem pratilo se postavljanje Spomenika zahvalnosti Francuskoj na beogradskom Kalemegdanu 1930. Potpunu aklamaciju zaslužio je velikom samostalnom izložbom u Jeu de Paume tri godine kasnije.

Treće i četvrto desetljeće potvrđuje ga i u skulpturi i u arhitekturi kao osviještenog sudionika tendencija art décoa, te neoklasicizma, odnosno povratka redu, koji je napose imanentan francuskoj kulturnoj sredini. Potonje će impulse implementirati i na zagrebačkoj Akademiji likovnih umjetnosti, na kojoj djeluje

kao profesor i rektor. Smatra se jednim od glavnih predvodnika približavanja nove pedagogije francuskom likovnom krugu. Svojim je studentima također omogućavao da dobiju pariške stipendije. Izlaganje će upravo temeljem navedenih točaka razložiti, na primjeru djelovanja Ivana Meštrovića, veze hrvatskoga i francuskoga kiparstva.

dr. sc. Jasna Galjer

Odsjek za povijest umjetnosti,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Međunarodne izložbe i medijalizacija hibridnog modernizma kao primjer francuskog utjecaja na arhitekturu Srednje i Jugoistočne Europe 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća

Tema izlaganja je uloga velikih međunarodnih izložbi održanih u Parizu 1925. i 1937. u prijenosu modernističke paradigme kao primjer francuskog utjecaja u kulturnoj produkciji, s težištem na arhitekturu. Polazište je teza o kompleksnim aspektima francuskog modernizma kao kulturne paradigme koja u navedenom mediju dobiva (auto)reprezentacijski okvir. Primjenom interdisciplinarnog metodološkog aparata njegovi specifični oblici razmatraju se u povijesnom, kulturnom i estetskom kontekstu i analiziraju kao osnova reprezentacijskih modela afirmiranja ideje i vizije modernizma i nacionalnog identiteta.

Udio izložbe održane pod nazivom *Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes* u Parizu 1925. u konstruiranju alternativnog narativa modernizma očituje se u dekonstruiranju dotad za velike međunarodne izložbe

dominantnog koncepta modernizma zasnovanog na novoj tehnologiji, masovnoj industrijalizaciji, napretku, potrošnji i demokratizaciji društva.

Sraz tradicije i modernizma kulminirao je na *Exposition Internationale des Arts et Techniques dans la Vie Moderne* u Parizu 1937. gdje se u spletu proturječnih odnosa političke moći i kulturne produkcije artikulira niz ambivalentnih kodova komunikacije.

Cilj izlaganja je rasvijetliti udio arhitekture u navedenim procesima, koji posredstvom izložbi afirmiraju urbano, industrijalizirano društvo, odnosno njegove idealizirane prikaze. Izložbena arhitektura i arhitektura kao izložak razmatraju se stoga kao nositelji (auto)reprezentacijske paradigme u kontekstu prijenosa modernizma između Francuske i država sudionica na pariškim izložbama 1925. i 1937.

dr. sc. Tamara Bjažić Klarin

Hrvatski muzej arhitekture

Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb

Prema (novoj) arhitekturi - od Pariza put Zagreba

Pitanje odnosa izvorišta i periferije, transfera progresivnih arhitektonskih i gradotvornih koncepata i stvaranja njihovih lokalnih inačica, jedna je od središnjih tema povijesti hrvatske moderne arhitekture. U razdoblju između dva svjetska rata veze Zagreba s različitim centrima modernizma se multipliciraju i nadopunjuju. Postepeno se iz srednjoeuropskog kulturnog prostora težište pomiče prema Berlinu i Parizu, do tada tradicionalno odredištu likovnih umjetnika, ali ne i arhitekata. Povod sve učestalijim odlascima su stručna

usavršavanja u arhitektonskim atelijerima i sudjelovanja Jugoslavije na svjetskim izložbama, a 1930-ih suradnja se uspostavlja i putem stručnih časopisa *Građevinski vjesnik* i *L'architecture d'aujourd'hui*, izložaba suvremene francuske arhitekture u Zagrebu i jugoslavenske arhitekture u Parizu te žiriranja međunarodnih natječaja. Najpoželjnije odredište je atelijer Le Corbusiera, od 1928. u Hrvatskoj najpoznatijeg inozemnog arhitekta, u kojem rade Ernest Weissmann i Juraj Neidhardt, a kraću suradnju ostvarili su i Zvonimir Kavurić, Ksenija Grisogono i Krsto Filipović. Boravak Weissmanna i Neidhardta koincidira s dva razdoblja Le Corbusierovog stvaralaštva – velikim finalom niza purističkih vila i realizacijom prvih velikih javnih građevina koncem 1920-ih te intenzivnog bavljenja gradogradnjom početkom 1930-ih. Izlaganje će prikazati proces prihvaćanja Le Corbusierovog arhitektonskog i urbanističkog diskursa u korpus hrvatske međuratne arhitekture, u prvom redu novog projektantskog *alata* sažetog u Pet točaka moderne arhitekture, metode projektiranja velikih građevina adicijom elemenata determiniranih funkcijom i otvorenog grada ključnih za razvoj suvremenog građenja. Uzimajući u obzir različite modalitete moderne arhitekture u rasponu od ekspresionizma do konstruktivizma pokušat će odgovoriti i na pitanje zbog čega je upravo Le Corbusierov diskurs bio najbliži hrvatskim arhitektima vjernih mu puna četiri desetljeća.

dr. sc. Simona Čupić

Odeljenje za istoriju umetnosti,
Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

Negrofilija ili frankofilija: Josephine Baker u Beogradu (1929.)

Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, u koju je afro-američka zvezda varijetea, glumica i pjevačica Josephine Baker došla u travnju 1929., potpuno je lišena (europskog) kolonijalnog iskustva, povijesno je od njega dovoljno izolirana te kada je riječ o “kulturi imperijalizma” nema kapacitet čak ni vjerodostojnog promatrača. Međutim, to nikako ne upućuje na odsustvo zanimanja u domeni različitih dvadesetostoljetnih varijacija ovog fenomena, posebno u obliku na koji ga u vlastitoj ekspanziji eksploatira popularna kultura međuratnog perioda. Ipak, način na koji je gostovanje Josephine Baker prepoznato u jugoslavenskoj javnosti suštinski je utemeljeno na odlikama kolonijalnog iskustva. Naime, prihvaćanje predstave koju izvodi Josephine Baker, baš kao i svi popratni elementi javnog doživljaja ovog događaja (doček, medijska pažnja), oblikovani su u karakterističnim poslijeratnim društvenim prilikama – frankofilskoj klimi uočljivoj u svim sferama života, od znanosti i prosvjete, preko umjetnosti i mode do ishrane i zabave. Francuska je bila ratni saveznik i moćni mirnodopski zaštitnik čiji je korisni politički smjer i zajednički interes jugoslavenski orijentirana elita uspješno integrirala u neraskidivu prepletenost s “urbanim poretkom koji je formirao našu misao” (Pedja Milosavljević). Zato je i lokalna recepcija Josephine Baker zapravo tek vid ugodnosti pariške zabave utemeljen prije u spomenutoj frankofiliji nego, ako i uopće, u negrofiliji. Drugim riječima, prihvaćanje Josephine Baker, američke umjetnice afirmirane tek u Parizu, značilo je prihvaćanje njezine konačne

travestije u okvirima mogućnosti, interesa i povijesnog naslijeđa francuske kulture, što zapravo znači posredno prihvaćanje načina na koji Francuska želi promatrati, definirati i vrednovati afričku kulturu. Tema izlaganja su odjeci ovog gostovanja u umjetnosti i kulturi.

Međunarodni seminar

F RANCUSKI UTJECAJI NA UMJETNOST I ARHITEKTURU SREDNJE I JUGOISTOČNE EUROPE 20-IH I 30-IH GODINA 20. STOLJEĆA

29. svibnja 2014.

Konferencijska dvorana
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, Zagreb

Seminar je organiziran u sklopu
projekta *Pariška likovna scena
i hrvatska moderna umjetnost*

ISBN 978-953-7875-19-0

CIP zapis dostupan u računalnome
katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem
877994.

ORGANIZATORI

Institut za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta
u Zagrebu

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Jasna Galjer
Lovorka Magaš Bilandžić
Petar Prelog

IZDAVAČ

Institut za povijest umjetnosti
Ulica grada Vukovara 68
10000 Zagreb
www.ipu.hr

ZA IZDAVAČA

Milan Pelc

UREDNICI

Lovorka Magaš Bilandžić
Petar Prelog

DIZAJN I PRIJELOM

Mario Aničić,
Grafički ured, Zagreb

TISAK

Ars kopija d.o.o., Zagreb

NAKLADA

100 primjeraka

Zagreb, svibanj 2014.

Zagreb, 29. svibnja 2014.

Konferencijska dvorana
Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Projekt *Pariška likovna scena
i hrvatska moderna umjetnost*